

WESP JEUGDZORG
Componistenlaan 55a
2215 SP VOORHOUT
T 0252-372053
F 0252-371152
E jeugdzorg@wespweb.nl
W www.wespweb.nl
5012\deelrapport 1

December 2003

'Eigen-kracht conferenties'

De eerste ervaringen in Nederland
(deelrapport 1)

Colofon

- Titel:** Eigen-kracht conferenties. De eerste ervaringen in Nederland.
(deelrapport 1)
- Auteur:** Fiet van Beek
- Opdrachtgever:** OKS/WESP i.s.m. Eigen Kracht *Centrale*
- Met dank aan:** Machteld Guijt, Lineke Joanknecht, Rob van Pagée en de Eigen-kracht coördinatoren die in 2001/2002 een Eigen-kracht conferentie hebben afgerond.
- ISBN:** 90-76027-34-X (NUR: 840)

Dit rapport is een onderdeel van een reeks van vier onderzoeken naar Eigen-kracht conferenties in Nederland.

deelrapport 1: Eigen-kracht conferenties. De eerste ervaringen in Nederland.

deelrapport 2: Eigen Kracht volgens plan? Onderzoek naar de plannen en de follow-up van Eigen-kracht conferenties.

deelrapport 3: Het gaat toch over mijn toekomst? Onderzoek naar de mening van kinderen en jongeren over de Eigen-kracht conferenties

deelrapport 4: Is dit de toekomst van de jeugdzorg? Onderzoek naar de tevredenheid van de (volwassen) deelnemers aan Eigen-kracht conferenties.

Voorhout, december 2003

©2003 WESP BV

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze rapportage mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van WESP BV.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 jo. het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471, en art. 17 Auteurswet 1912, dient men de krachtens art. 17 lid 2 Auteurswet 1912 verschuldigde vergoeding vooraf met WESP BV overeen te komen en te voldoen. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze rapportage in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot WESP BV te wenden.

No part of this report may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from WESP BV.

Dit rapport en de andere uit deze reeks zijn te verkrijgen bij:

Bureau WESP
Componistenlaan 55a
2215 SN VOORHOUT
E: jeugdzorg@wespweb.nl
F: 0252 - 37 11 52
T: 0252 - 37 20 53
W: www.wespweb.nl

Eigen Kracht *Centrale*
Emmawijk 11
8011 CM ZWOLLE
E: kantoor1@planet.nl
F: 0252 - 22 52 29
T: 0252 - 21 91 11
W: www.eigen-kracht.nl

Inhoudsopgave

1 Opzet van het onderzoek	7
1.1 Inleiding	7
1.2 Doel	7
1.3 Onderzoeksvragen	8
1.4 Methode van onderzoek	8
1.5 Verloop van het onderzoek	9
1.6 Terminologie	10
2 Historie	13
3 Verwijzing naar Eigen Kracht	17
3.1 Inleiding	17
3.2 Verkennende contacten en verwijzingen	17
3.3 Verwijzers	18
3.4 Duur hulpverlening	19
3.5 Achtergrondproblematiek	19
3.5.1 Problemen	19
3.5.2 Zorgen en vragen	20
3.6 Achtergrondkenmerken kinderen	22
3.6.1 Aantal	22
3.6.2 Leeftijd	23
3.6.3 Geslacht	23
3.6.4 Etniciteit	23
3.6.5 Verblijfplaats	24
3.7 Samenwerking tussen verwijzer en Eigen-kracht coördinator	24
4 De Eigen-kracht conferentie	25
4.1 Inleiding	25
4.2 Aantal Eigen-kracht conferenties	25
4.3 Geen Eigen-kracht conferentie	26
4.4 De Eigen-kracht conferentie	27
4.4.1 Locatie	27
4.4.2 Tijdstip	28
4.4.3 Duur	28
4.4.4 Aantal deelnemers	29
4.4.5 Aantal afwezigen	31
4.4.6 Taal	31
4.4.7 Resultaat	32
5 Conclusies en aanbevelingen	33
5.1 Conclusies	33
5.1.1 Inleiding	33

5.1.2 Conclusies over het verwijsgedrag	33
5.1.3 Conclusies over de Eigen-kracht conferentie	34
5.2 Aanbevelingen	35
Bijlagen:	
bijlage 1: formulier Registratie Eigen Kracht	39
bijlage 2: formulier verwijzing	50
Literatuurlijst	53

1 Opzet van het onderzoek

1.1 Inleiding

Sinds begin 2001 worden er in Nederland op beperkte schaal Eigen-kracht conferenties gehouden. Eigen Kracht is een besluitvormingsmodel, waarin families zelf beslissen over wat zij nodig hebben aan hulp en steun om problemen van kinderen in hun familie te kunnen oplossen. In dit proces wordt meestal nauw samengewerkt met een verwijzende instelling, echter het is niet de professional maar de familie die een plan bedenkt. Bij de uitvoering van dit plan worden zowel hulpbronnen van binnen als buiten de familie benut (van Beek, 2003).

Eigen Kracht is de Nederlandse naam voor 'family group conferencing'¹. Het model is nieuw voor Nederland, maar uitgetoetst en met succes ingevoerd in landen als Nieuw Zeeland, Australië, VS, Groot Brittannië en Zweden (zie ondermeer Budford, Merkel-Holguin, Nixon, 2003). Inpassing van het model in Nederland vergt een cultuuromslag in de jeugdzorg (projectvoorstel Eigen-kracht conferentie, 2000; van Pagée, 2001).

Eigen Kracht is nieuw voor Nederland (zie hoofdstuk 2: historie). Doordat de werkwijze nieuw is, is er nog weinig onderzoek naar Eigen-kracht conferenties gedaan. Dit onderzoek maakt deel uit van een serie van vier² onderzoeken naar Eigen-kracht.

Door het verwerken van de registratiegegevens van de allereerste conferenties in 2001 (van Beek, 2002) ontstond een indruk van de gang van zaken tijdens die eerste conferenties. Voorliggend onderzoek is breder van opzet en gaat over een groter aantal Eigen-kracht conferenties, namelijk alle conferenties die in 2001 en 2002 werden afgerond. Voor welke kwesties wordt naar Eigen Kracht verwezen? Wat zijn de resultaten? In hoeverre slaagt men erin om (voldoende) familieleden bij elkaar te krijgen? Zijn families in staat een plan te maken? Worden die plannen door de verwijzer als veilig geaccepteerd? Voor de implementatie van het Eigen-kracht model is het van belang hierover meer te weten te komen.

1.2 Doel

Het doel van het onderzoek is het achterhalen van feitelijke gegevens rond verwijsgedrag, aantallen Eigen-kracht conferenties en gang van zaken tijdens de conferenties. Dit teneinde een gedegen onderbouwing te kunnen geven van relevante achtergrondvariabelen ten behoeve van mogelijke onderzoeks- en implementatievragen die men nu en in de toekomst zou kunnen hebben ten aanzien van het functioneren van Eigen-kracht conferenties.

---

¹Niet te verwarren met 'familienetwerkberaad' zoals beschreven door Portengen, 2002

²Voor de beschrijving van de vier onderzoeken: zie pagina 2

1.3 Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen met betrekking tot het verwijsgedrag zijn:

- welke personen of organisaties verwijzen naar Eigen Kracht?
- wat is de reden van de verwijzing? Over welke vraag dient een plan gemaakt te worden?
- wat is de achterliggende problematiek van de verwezen gezinnen? Hoe lang is er hulpverlening in deze gezinnen?
- Om hoeveel kinderen gaat het? Van welke leeftijd, geslacht, etniciteit? Waar verblijven deze kinderen?

De onderzoeksvragen met betrekking tot het resultaat van de inzet van Eigen Kracht zijn:

- hoe vaak leidt een verwijzing naar Eigen Kracht tot een familiebijeenkomst (Eigen-kracht conferentie)?
- als een verwijzing niet tot een Eigen-kracht conferentie leidt, wat is daarvan dan de reden? Zijn er effecten van de inzet van Eigen Kracht in deze zaken?
- hoe vaak slagen families erin binnen een Eigen-kracht conferentie een plan te maken?
- hoe vaak worden deze plannen als veilig geaccepteerd door de verwijzer?
- in hoeverre bevatten de plannen een evaluatiemoment?

De onderzoeksvragen met betrekking tot de Eigen-kracht conferentie zijn:

- hoeveel mensen nemen deel aan een Eigen-kracht conferentie? Wat is hun positie ten opzichte van het kind? Welke professionals?
- hoe vaak komen mensen niet op de Eigen-kracht conferentie, terwijl zij daarvoor wel zijn uitgenodigd? Hoe vaak worden potentiële deelnemers uitgesloten door de Eigen-kracht coördinator?
- waar en wanneer worden Eigen-kracht conferenties gehouden? In welke taal?
- hoe lang duren Eigen-kracht conferenties?

1.4 Methode van onderzoek

Het onderzoek heeft plaatsgevonden door analyse van schriftelijke bronnen. Er is een vragenlijst voor Eigen-kracht coördinatoren ontwikkeld (zie bijlage 1). In deze vragenlijst staan vragen over de verwijzing, de Eigen-kracht conferentie en het verloop van de zaak indien het niet tot een Eigen-kracht conferentie is gekomen. Elke Eigen-kracht coördinator die met een zaak gestart is, is gevraagd na afronding hiervan het registratieformulier in te vullen. Het formulier werd vervolgens rechtstreeks naar WESP gestuurd.

In het registratieformulier staan zowel open als gesloten vragen. Om deze gegevens te kunnen verwerken is een analysekader ontwikkeld. Teneinde de voornamelijk rechte tellingen te kunnen maken zijn de gegevens ingevoerd in Quatro Pro. De antwoorden op de open vragen zijn deels gecategoriseerd en geteld, deels woordelijk uitgetypt en geanalyseerd.

Vanwege de waarborging van de privacy van de familieleden, is de Eigen-kracht coördinatoren gevraagd niet de namen van de betrokkenen op te geven. Wel is hen verzocht kenbaar te maken in welke relatie de verschillende betrokkenen tot het kind staan.

1.5 Verloop van het onderzoek

Om de ontwikkelingen goed te kunnen volgen heeft de onderzoeker in 2001 en 2002 de vergaderingen bijgewoond van het regio-managersoverleg. Daarin wisselen de managers ervaringen uit, vindt het contact met de landelijke organisatie plaats, worden trends gesignaleerd en gaan zij bij elkaar te rade over moeilijke kwesties en implementatiezaken. Van deze bijeenkomsten wordt in dit rapport geen verslag gedaan. Wel wordt er een enkele maal naar verwezen en is gebruik gemaakt van de tijdens de overleggen opgedane kennis over de werkwijze van Eigen Kracht.

In 2001 en 2002 is het registratieformulier (zie bijlage 1) aan alle Eigen-kracht coördinatoren gestuurd die met een Eigen-kracht conferentie zijn gestart. Hen is gevraagd het formulier zo spoedig mogelijk na het afronden van de zaak op te sturen. Onder het afronden van de zaak verstaan we hier het moment dat een Eigen-kracht conferentie werd gehouden of het moment dat duidelijk werd dat het om welke reden dan ook niet tot een Eigen-kracht conferentie zou komen. Het merendeel van de formulieren werd binnen een maand na het afronden van de zaak naar WESP opgestuurd. Slechts een enkele keer was het nodig een rappel te sturen.

In 2001 en 2002 werd in 96 situaties met de voorbereiding van een Eigen-kracht conferentie gestart. Van deze zaken waren er op 31-12-2002 67 afgerond. Van 66 van de 67 situaties werd een registratieformulier van de Eigen-kracht coördinator ontvangen. In de ontbrekende situatie was het niet mogelijk de gegevens bij de Eigen-kracht coördinator te achterhalen. Er is voor gekozen de gegevens te vragen aan de regio-manager die de betreffende coördinator had begeleid. Deze regio-manager was vrijwel van alle gegevens op de hoogte, slechts een enkele vraag kon op deze wijze niet beantwoord worden. In dat geval is 'onbekend' als antwoord ingevuld.

Alleen de zaken die in de periode 2001 en 2002 zijn gestart en afgerond zijn in dit onderzoek geanalyseerd. De overige -op 31-12-2002 nog lopende- zaken zijn in dit onderzoek niet meegenomen.

Van alle 67 afgeronde zaken waren gegevens beschikbaar. De non-respons is derhalve 0 %. De uitkomsten geven dus een representatief beeld van de in 2001 en 2002 gehouden Eigen-kracht conferenties.

1.6 Terminologie

Met de invoering van het fenomeen 'Eigen Kracht' hebben ook nieuwe termen hun intrede gedaan. Voor een goed begrip volgt hieronder een beknopte beschrijving van deze terminologie³.

Eigen-kracht conferentie:

een werkwijze om familie de verantwoordelijkheid te laten houden voor ingrijpende beslissingen bij problemen binnen de familie. Het geeft hen de gelegenheid zelf een plan te maken met gebruikmaking van eigen mogelijkheden en ondersteuning van buiten te betrekken. Centraal in deze werkwijze staat een 'familiebijeenkomst' waarin familie en leden van het netwerk gezamenlijk een plan maken voor de toekomst. (zie ook de fasen van een Eigen-kracht conferentie)

Eigen-kracht Centrale:

landelijke stichting die de Eigen-kracht conferenties uitvoert en de invoering van Eigen-kracht conferenties entameert en ondersteunt. De Eigen-kracht *Centrale* verzorgt de werving, selectie en opleiding van coördinatoren en sluit contracten af met de coördinatoren voor de duur van een conferentie. Verwijzers kunnen een 'Eigen-kracht conferentie' inhuren bij de Eigen-kracht *Centrale*.

Eigen-kracht coördinator:

medewerker die in nauw overleg met de betrokken familie een Eigen-kracht conferentie organiseert en faciliteert. Een Eigen-kracht coördinator is een onafhankelijke persoon die verbonden is aan de Eigen Kracht *Centrale* en niet in dienst is bij of op de een of andere manier werkzaam is voor een beslissingsbevoegde of hulpverlenende instantie.

Eigen-kracht regio-manager:

medewerker die in dienst is van een organisatie die voor een regio Eigen Kracht helpt invoeren. Verwijzers nemen contact op met de regio-manager als zij een Eigen-kracht conferentie overwegen. De regio-manager kan hen helpen te beoordelen of een Eigen-kracht conferentie in die situatie een geschikt middel is, hoe de vraagstelling zou moeten luiden, welke hulpverleners betrokken zijn en weet hoe de financiering geregeld kan worden. De regio-manager schakelt een coördinator uit dat gebied in om de conferentie te gaan voorbereiden en zorgt voor de directe ondersteuning. De regio-manager onderhoudt contacten met de coördinatoren in die regio en stemt af met de landelijke Eigen-kracht *Centrale*.

Verwijzer:

degene die, meestal namens een hulpverleningsinstelling, de mogelijkheid van een Eigen-kracht conferentie aan de familie aanbiedt.

---

³ Bron: Handboek Eigen-kracht conferenties (2002) en de folders van de Eigen Kracht *Centrale*.

Familie en sociaal netwerk:

directe en verder afstaande bloedverwanten en andere voor hen belangrijke personen. Denk aan familieleden, burens en vrienden.

Fasen van een Eigen-kracht conferentie:

voorbereiding	periode voorafgaand aan de 'familiebijeenkomst'
informatie-fase	eerste deel van de 'familiebijeenkomst' waarin professionals informatie verstrekken aan familie en netwerk.
besloten tijd	tweede deel van de 'familiebijeenkomst'. Nadat de familie en de leden van het sociaal netwerk de benodigde informatie hebben verkregen, verlaten de verwijzer, andere hulpverleners en de coördinator de ruimte, waarna de familie beraadslaagt en een plan maakt.
presentatie van het plan	derde deel van de 'familiebijeenkomst'. Nadat de familie een plan heeft gemaakt, worden de coördinator en de verwijzer binnengeropen en presenteert de familie het plan. De verwijzer accepteert het plan tenzij duidelijk is dat de veiligheid van het kind niet gewaarborgd is, dan wel dat het plan niet wettig is.

2 Historie

Inleiding

Voor Nederland is Eigen Kracht relatief nieuw. Niet alleen is de invoering recent begonnen, ook de manier van werken is nieuw. Hoewel de implementatie van Eigen Kracht gestart is in de jeugdzorg, is het geen hulpverleningsmethodiek. Eigen Kracht is een besluitvormingsmodel waarin door professionals geïnformeerde families met hun sociaal netwerk een plan maken voor hulpverlening aan een kind waarover zorgen bestaan (Handboek voor Eigen-kracht conferentie coördinatoren, 2002).

Om dit onderzoek naar Eigen Kracht enigszins in de context te kunnen plaatsen, wordt in dit hoofdstuk aandacht besteed aan de historie van Eigen Kracht. Per jaar wordt in vogelvlucht geschetst welke ontwikkeling het project doormaakte. Voor dit hoofdstuk is veelvuldig gebruik gemaakt van de bijdrage 'Op zoek naar een gewenst draagvlak' die Jan van Lieshout schreef voor het boek 'Eigen Kracht. Family Group Conference in Nederland. Van model naar invoering.' (van Pagée, 2003). Tevens is informatie gebruikt uit de brochure 'Eigen Kracht conferenties. Een bron voor de rechten van het kind' en een viertal nieuwsbrieven van Eigen Kracht. Tenzij anders vermeld, is de in dit hoofdstuk beschreven informatie afkomstig uit deze bronnen.

Dit onderzoek gaat over de Eigen-kracht conferenties die gehouden zijn in 2001 en 2002; dit zijn de eerste twee jaren waarin er in Nederland met Eigen-kracht conferenties is gewerkt. Aangezien dit onderzoeksrapport eind 2003 verschijnt, is het jaar 2003 ook meegenomen in de beschrijving van de historie.

1999

Een kleine initiatiefgroep, gesteund door een wisselend aantal deskundigen op het terrein van de jeugdzorg, bespreekt de mogelijkheden om in Nederland aan het werk te gaan met Family Group Conferencing. Twee vragen staan centraal: Is het een zinvol middel voor de Nederlandse jeugdzorg? Past het om dit middel op dit moment in te voeren? Beide vragen worden positief beantwoord. Het model past in een tijd waarin aandacht is voor vraaggericht werken en de versterking van de rechten van de cliënt.

De stichting 'Op kleine schaal' en bureau WESP nemen op zich om werk te maken van de introductie van Family Group Conferencing. Het wordt van belang geacht dat WESP het proces van meet af aan zal volgen met onderzoek. De stichting Bredervoort in Barneveld en het Sociaal-agogisch Centrum 'het Burgerweeshuis' uit Amsterdam steunen het initiatief.

2000

Het jaar 2000 is een jaar waarin het draagvlak wordt verbreed en er op allerlei fronten voorwerk wordt verricht. De stichting Jeugdzorg Groningen en de Werkontwikkelingsmaatschappij Jeugdzorg Drenthe sluiten zich aan bij de initiatiefnemers. De deelnemende organisaties komen een paar keer per jaar samen in de ontwikkelgroep.

Contacten met organisaties in het buitenland worden gelegd of verstevigd. Bedoeling is om de in het buitenland opgedane ervaring te benutten en te transformeren naar de situatie in Nederland. Er wordt een driejarige projectopzet gemaakt voor ontwikkeling, implementatie en onderzoek van Family Group Conferencing in Nederland (Projectvoorstel Eigen Kracht conferentie, 2000). Het besluitvormingsmodel voor families krijgt een Nederlandse naam: Eigen Kracht. Een eerste groep Eigen-kracht coördinatoren wordt getraind door een trainer en onderzoeker uit de UK.

2001

Ruim 200 mensen bezoeken de eerste landelijke studiedag over Eigen Kracht in mei. In de drie pilot-regio's (Amsterdam, Gelderland, Groningen) worden de eerste Eigen-kracht conferenties gehouden. Uit onderzoek (van Beek, 2002) blijkt dat van de 21 ingezette zaken er 15 tot een conferentie leiden en 14 tot een plan. De conferenties worden voorbereid door onafhankelijke coördinatoren die niet aan een hulpverleningsinstelling verbonden zijn. Elke pilot-organisatie heeft een zogenaamde regio-manager, die voorlichting geeft aan verwijzende instellingen en bij wie de verwijzingen terecht komen. Deze manager schakelt de Eigen-kracht coördinator in en coacht de coördinator. Medewerkers van instellingen die naar Eigen Kracht willen verwijzen, volgen een verwijzerstraining.

2002

Om de onafhankelijkheid van de Eigen-kracht conferenties te waarborgen, wordt een landelijk werkende zelfstandige organisatie in het leven geroepen: de stichting Eigen Kracht *Centrale* wordt opgericht. Dit is het resultaat van de besprekingen tussen de deelnemende organisaties in de ontwikkelgroep Eigen Kracht.

Het aantal pilot-regio's wordt uitgebreid met Drenthe, Friesland, Zuid-Holland en Overijssel. Er vindt meer dan een verdubbeling plaats van het aantal verwijzingen en conferenties. Door drie regionale studiedagen wordt de bekendheid van Eigen Kracht vergroot in Gelderland, Amsterdam en Groningen. Het aantal trainingen voor verwijzers neemt toe, evenals het aantal getrainde coördinatoren.

In de vakpers wordt regelmatig over Eigen Kracht geschreven; er ontstaat een discussie in het tijdschrift voor Jeugdzorg over de verhouding tussen het indicatiebesluit en het plan dat families tijdens een Eigen-kracht bijeenkomst maken (Kok, 2000a, 2000b; Mehlkopf 2002; van Pagée, 2001).

Een project met de Vrouwenopvang in Amsterdam wordt gestart. Bedoeling is om in twee jaar tijd Eigen Kracht in te zetten in zaken waar huiselijk geweld speelt. Alle medewerkers van de Vrouwenopvang doen mee aan een verwijzerstraining.

In december 2002 wint Eigen Kracht de Simon Slootenprijs voor het meest vernieuwende initiatief in de jeugdbescherming. Het feit dat Eigen Kracht de oplossing niet alleen in de handen van de hulpverleners legt, maar het netwerk van de jongeren

mobiliseert in het zoeken van oplossingen, blijkt de jury aan te spreken (Jurypapport, 2002). Op de dag van de uitreiking wordt ook het eerste boek over Eigen Kracht gepresenteerd (van Pagée, 2003).

2003

Het aantal verwijzingen neemt opnieuw fors toe. De regio 't Gooi start een pilot. In Overijssel en Gelderland wordt gewerkt aan de voorbereiding van een grootschaliger project. Vanaf 2004 zal families in Overijssel een Eigen-kracht conferenties aangeboden worden bij een dreigende uithuisplaatsing, na melding bij de Raad voor de Kinderbescherming tijdens het instellen van een onderzoek naar de wenselijkheid van een onder toezichtstelling, mogelijke terugplaatsing naar huis, een onmiddellijke crisis of een wachtlijst bij de zorgaanbieder (Best denkbare plannen, 2003).

In Amsterdam wordt een studiemiddag georganiseerd over het gebruik van Eigen Kracht binnen situaties van huiselijk geweld. De eerste Eigen-kracht conferenties rond huiselijk geweld worden gehouden.

MEE Utrecht wil in 2004 een pilot Eigen Kracht doen in de sociaal pedagogische zorg. Eind 2003 zijn nog drie andere pilots zijn in voorbereiding.

Er is politieke belangstelling voor Eigen Kracht. Bij de behandeling van de wet op de jeugdzorg worden zowel in de eerste als in de tweede kamer vragen over Eigen Kracht gesteld. Discussiepunten zijn het recht van de burger op een Eigen-kracht conferentie, de verhouding tot de nieuwe wet op de jeugdzorg en de indicatiestelling (Stenogram 2^e kamer 19-06-03; Kamerstuk 1^e kamer 28-10-03) .

Er worden drie deelrapporten uitgebracht met onderzoeksresultaten over Eigen kracht. Hieruit blijkt dat er gemiddeld 15,8 personen deelnemen aan een Eigen-kracht conferentie, dat een door de familie gemaakt plan gemiddeld 16,8 afspraken bevat en dat de familie 80 % daarvan zelf voor haar rekening neemt (van Beek, 2003). Ook blijken familieleden en verwijzers over het algemeen tevreden te zijn over de Eigen-kracht conferentie (van Beek en Gramberg, 2003). De resultaten worden gepresenteerd op een landelijke studiedag in Drenthe. Een onderzoek naar de mening van kinderen loopt. Een langlopend onderzoek van VU is in voorbereiding.

3 Verwijzing naar Eigen Kracht

3.1 Inleiding

Eigen-kracht conferenties zijn nieuw in Nederland. Vanaf 1 januari 2001 konden hulpverleners (verwijzers) in de provincies Groningen, Gelderland en de stad Amsterdam om een Eigen-kracht conferentie vragen. In de loop van 2002 zijn de provincies Drenthe en Friesland daarbij gekomen en is een experiment gestart in Zuid-Holland.

Om de hulpverleners op te hoogte te brengen van de werkwijze van Eigen Kracht zijn in voornoemde regio's verwijzerstrainingen gehouden. Hulpverleners konden vervolgens zaken naar Eigen Kracht verwijzen. Van belang hierbij is dat het initiatief en de keuze welke zaak wel of niet verwezen werd, bij de hulpverlener lag. Er was geen beleid geformuleerd bij de verwijzende instellingen met betrekking tot het 'soort' zaken dat al dan niet naar Eigen Kracht verwezen kon worden.

3.2 Verkennende contacten en verwijzingen

Hulpverleners die overwegen gebruik te maken van een Eigen-kracht conferentie, nemen contact op met de regio-manager van Eigen Kracht in hun werkgebied. De regio-manager informeert de hulpverlener over doel en werkwijze van Eigen Kracht en spreekt de zaak door om een indruk te krijgen of een Eigen-kracht conferentie een geëigend middel is. Zij gaan eveneens na of de familie daadwerkelijk de ruimte van de hulpverlener krijgt om een eigen plan te maken. De meeste regio-managers hebben aantekeningen van deze contacten gemaakt. Onderstaande tabel gaat over het aantal van deze verkennende contacten waarin casuïstiek besproken is en het aantal daaruit voortgekomen verwijzingen. Algemene informatievragen zijn hier dus niet bij betrokken.

	2001		2002	
	verkennende contacten	verwijzingen	verkennende contacten	verwijzingen
Amsterdam	25	19	44	38
Groningen	12	6	11	5
Friesland	-	-	6	5
Drenthe	-	-	13	6
Gelderland	4	4	12	11
Zuid-Holland	-	-	3	2
<i>Totaal</i>	<i>41</i>	<i>29</i>	<i>89</i>	<i>67</i>

In 2001 leidde 71 % van de verkennende contacten met de regio-manager tot een verwijzing. In 2002 is dit percentage licht gestegen tot 75 %.

Het aantal verwijzingen steeg van 29 zaken in 2001 naar 67 zaken in 2002. Dat is meer dan een verdubbeling.

3.3 Verwijzers

Het grootste deel van de verwijzingen (66 %) is afkomstig van een bureau Jeugdzorg. Als we daarbij de inmiddels gedecentraliseerde landelijk werkende organisaties⁴ optellen is het aandeel van het bureau Jeugdzorg zelfs 78 %. De afdeling jeugdbescherming van het bureau Jeugdzorg is de grootste verwijzer, 64,5 % van de verwijzingen worden gedaan door een voogd of gezinsvoogd.

Het komt twee maal voor dat een familie zichzelf naar Eigen Kracht verwijst; deze mensen hadden via via van Eigen Kracht gehoord en namen zelf contact op om een conferentie te kunnen krijgen. Om deze conferenties te kunnen financieren is daarna door de regio-manager een officiële verwijzer gezocht. In onderstaande tabel is niet die in tweede instantie verwijzende organisatie als verwijzer opgenomen, maar de familie zelf.

Verwijzers:	2001	2002	Totaal
Jeugdbescherming (voogd/gezinsvoogd)	14	29	43
Hulpverlener (vrijwillig kader)	4	11	15
School	1	2	3
Familielid	2	0	2
Anders (o.a. advocaat, politie)	0	3	3
Onbekend	0	1	1
<i>Totaal</i>	<i>21</i>	<i>46</i>	<i>67</i>

⁴Bron: Nieuwsbrief Jeugdzorg, nr 5, februari 2003

3.4 Duur hulpverlening

Duur van de bestaande hulpverlening aan de aangemelde gezinnen:

	2001	2002	Totaal
0 tot 1 jaar	3	13	16
1 tot 2 jaar	3	8	11
2 tot 5 jaar	1	11	12
5 - 10 jaar	6	5	11
meer dan 10 jaar	1	9	10
onbekend	7 ⁵	0	7
<i>Totaal</i>	<i>21</i>	<i>46</i>	<i>67</i>

Bijna 1 op de 4 gezinnen (24%) krijgt een Eigen-kracht conferentie aangeboden in het eerste jaar dat zij met hulpverlening te maken hebben. Iets meer dan een derde (34,5 %) heeft 1 tot 5 jaar contact met hulpverleners. Iets minder dan een derde (31,5 %) heeft al meer dan 5 jaar contact met hulpverleners, waarvan de helft zelfs meer dan 10 jaar.

Het merendeel van de gezinnen heeft al geruime tijd contact met hulpverleners. Wellicht heeft dit te maken met het feit dat een groot deel van de verwijzingen in het begin van het project, afkomstig zijn van verwijzers die de Eigen-kracht conferentie aangrijpen als een laatste strohalm nadat ze al tevergeefs ‘van alles’ geprobeerd hebben. Hiervan werd meerdere malen melding gemaakt door de regio-managers van Eigen Kracht tijdens hun regio-managersoverleg.

3.5 Achtergrondproblematiek

3.5.1 Problemen

Als hulpverleners een zaak naar Eigen Kracht verwijzen, wordt hen door Eigen Kracht gevraagd een ‘formulier verwijzing’ in te vullen (zie bijlage 2). Hierop kunnen zij gegevens invullen over de huidige situatie van het aangemelde gezin. Zij omschrijven die op eigen wijze en maken melding van de in hun beleving belangrijkste kwesties en achtergrondproblematiek.

---

⁵ Doordat de vraag naar de duur van de hulpverleningscontacten pas later aan de registratieformulieren werd toegevoegd, is van deze situaties niet bekend hoe lang het gezin contact met hulpverleners heeft.

Op basis hiervan is onderstaande rubricering gemaakt, die niet uitputtend is maar wel enigszins aangeeft om welke problemen het gaat.

	2001	2002	Totaal
Psychiatrische problemen ouders	4	6	10
Verslaving ouders	6	4	10
Echtscheidingsperikelen	2	3	5
Pedagogische onmacht	3	2	5
Ouders geen huis/geldproblemen	-	5	5
Dood/ziekte	3	3	6
Mishandeling/geweld	3	2	5
Gedragsproblemen kind	5	12	17
Diversen	-	4	4
Onbekend	-	10	10
<i>Totaal</i>	<i>26</i>	<i>51</i>	<i>77⁶</i>

3.5.2 Zorgen en vragen

Op het 'Formulier Verwijzing' (zie bijlage 2) formuleren verwijzers de reden van hun verwijzing en de vraag (of vragen) die zij aan de familie willen voorleggen. Zij beschrijven hun zorgen over de situatie van de kinderen en benoemen concreet de zorgpunten.

Deze (open) vragen die zij over deze zorgen formuleren zijn belangrijk omdat zij het uitgangspunt van de Eigen-kracht conferentie zijn. De vragen worden voorgelegd aan de deelnemers uit de familie en het netwerk. Op basis hiervan maakt de familie een plan. Bij de acceptatie van het plan door de verwijzer spelen de vragen wederom een rol; de verwijzer checkt of het door de familie opgestelde plan een antwoord is op de geformuleerde vragen.

In de 67 zaken hebben de verwijzers 151 vragen voor de families geformuleerd. Dat is 2,3 vragen per situatie.

---

⁶ Dit getal is hoger dan de 67 (=aantal onderzochte zaken), doordat er meerdere malen meer dan een probleem per situatie genoemd wordt.

De vragen gaan over:

	2001	2002	Totaal	Totaal in %
opvoeding	29	30	59	39,1 %
onderwijs	4	5	9	6,0 %
woonplek: waar moet het kind wonen?	14	29	43	28,5 %
hoe de jongere te begeleiden naar zelfstandigheid?	2	0	2	1,3 %
gedrag van het kind	4	5	9	6,0 %
omgangsregeling	2	13	15	9,9 %
medische kwesties	1	1	2	1,3 %
diversen	0	12	12	7,9 %
<i>Totaal</i>	<i>56</i>	<i>95</i>	<i>151</i>	<i>100 %</i>

De meeste vragen gaan over waar het kind moet wonen en de opvoeding. De andere vragen worden -op een enkele uitzondering na- gesteld in combinatie met een woon- of opvoedingsvraag.

Voorbeelden van vragen over opvoeding zijn:

- Welke regels zijn er nodig bij vader en moeder zodat het kind gestructureerd opgevoed wordt?
- Wie gaat voor de kinderen zorgen als moeder is overleden?
- Hoe kan moeder bij de opvoeding geholpen worden?
- Wat is er nodig om ervoor te zorgen dat moeder en dochter weer bij elkaar kunnen wonen?
- Welke steun hebben de pleegouders nodig?
- Wat moet er gebeuren als moeder te ziek is om voor de kinderen te zorgen?
- Wat kan er gedaan worden om moeder in de opvoeding te ontlasten?
- Wie zorgt na school voor het kind tot moeder uit haar werk komt?
- Hoe kan kind verantwoord naar huis? Wat is er dan nodig aan dag- en vrijetijdsbesteding? Welke steun heeft de familie nodig?
- Wat te doen als er crisis is?

Voorbeelden van vragen over wonen zijn:

- Nu vader geen optie is, waar kunnen de kinderen dan wonen?
- Waar kan het kind wonen als de behandeling in het internaat klaar is?
- Waar kunnen de kinderen het komend half jaar wonen?
- Waar kunnen de kinderen veilig opgroeien?

Voorbeelden van vragen over onderwijs zijn:

- Wat wil kind voor scholing?
- Hoe kan het beter gaan op school?
- Hoe kan de familie helpen om het schoolverzuim te stoppen?
- Hoe ervoor te zorgen dat de kinderen naar school gaan?

Voorbeelden van vragen begeleiding naar zelfstandigheid zijn:

- Hoe kind te helpen om op eigen benen te staan?

Voorbeelden van vragen rond het gedrag van het kind zijn:

- Hoe is te voorkomen dat kind crimineel afglijdt? Welke hulp is daarvoor nodig?
- Wat kan er gedaan worden om ervoor te zorgen dat kind zich weer prettiger gaat voelen?
- Hoe kan de ontwikkeling van het kind verder gestimuleerd worden?
- Hoe tot beter gedrag op school te komen?

Voorbeelden van vragen rond omgangsregelingen zijn:

- Als het kind niet binnen de familie gaat wonen, hoe kan het contact met de familie dan onderhouden worden?
- Als het kind bij moeder gaat wonen, hoe kan vader dan contact met het kind onderhouden?
- Hoe kunnen de kinderen de contacten onderhouden met voor hen belangrijke personen?
- Hoe wordt het contact met stiefvader onderhouden?

Een voorbeeld van een vraag rond medische kwesties is:

- Hoe kan het kind leren met suikerziekte om te gaan?

Voorbeelden van diverse vragen zijn:

- Hoe is de invulling van de vakantieperiode?
- Welke naam gaat het kind dragen?
- Wat is er mogelijk om een verblijfsvergunning te verkrijgen?
- Wat is er nodig aan financiële steun?
- Welke antwoorden kan de familie geven op de vragen die het kind heeft over haar levensgeschiedenis?

3.6 Achtergrondkenmerken kinderen

3.6.1 Aantal

Bij de verwezen zaken ging het om in totaal 115 kinderen waar zorgen om zijn, dat is gemiddeld 1,7 kind per verwijzing.

3.6.2 Leeftijd

leeftijd	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	?
aan-tal	2	4	3	3	5	5	6	4	4	7	6	14	9	14	8	9	4	5	1	1	1

onbekend	01	(0,9 %)
0-4 jaar	17	(14,8 %)
5-12 jaar	55	(47,8 %)
13-18 jaar	41	(35,6 %)
ouder dan 18	<u>01</u>	<u>(0,9 %)</u>
<i>Totaal</i>	<i>115</i>	<i>(100 %)</i>

3.6.3 Geslacht

Het gaat om 62 meisjes (53,9 %) en 52 jongens (45,2 %). Van 1 kind is het geslacht niet op het registratieformulier vermeld.

3.6.4 Etniciteit

Van circa vier op de tien kinderen zijn beide ouders in Nederland geboren. Meer dan de helft heeft minimaal één ouder die buiten Nederland geboren is. Meest voorkomend is respectievelijk Surinaams, Antilliaans en Marokkaans.

Etniciteit van de kinderen:

	2001	2002	Totaal	
beide ouders Nederlands	10	34	44	(38,3 %)
een of beide ouders niet in Nederland geboren	29	38	67	(58,3%)
onbekend	1	3	4	(3,4%)
<i>Totaal</i>	<i>40</i>	<i>75</i>	<i>115</i>	<i>(100 %)</i>

Voorkomende niet-Nederlandse achtergronden zijn: Afrikaans, Antilliaans, Colombiaans, Dominicaans (republiek), Duits, Egyptisch, Ghanees, Indiaas, Marokkaans, Moluks, Peruaans, Roma, Surinaams, Turks.

Onder de ouders komen gemengde (bijvoorbeeld Nederlands-Marokkaans, Surinaams-Antilliaans) en niet gemengde relaties (bijvoorbeeld Turks-Turks of Nederlands-Nederlands) voor.

3.6.5 Verblijfplaats

Minder dan de helft van de aangemelde kinderen woont thuis bij (een van) de ouders. De verblijfplaats van de kinderen bij de verwijzing naar Eigen Kracht:

thuiswonend bij (een van de) ouders:	40,0 %
bij familie:	26,1 %
in pleeggezin (geen familie):	15,7 %
crisis- of leefgroep:	13,9 %
anders	1,7 %
onbekend:	<u>2,6</u> %
<i>Totaal:</i>	100 %

3.7 Samenwerking tussen verwijzer en Eigen-kracht coördinator

Tijdens de voorbereiding van de Eigen-kracht conferentie is een goede samenwerking en afstemming tussen verwijzer en Eigen-kracht coördinator van belang. Om enigszins zicht te krijgen op hoe deze samenwerking beleefd wordt, is zowel aan de verwijzer als aan de Eigen-kracht coördinator gevraagd een 'rapportcijfer' te geven voor de samenwerking. Verwijzers beoordeelden de samenwerking gemiddeld als goed en geven de Eigen-kracht coördinator een 8,3⁷.

De Eigen-kracht coördinatoren beoordelen de samenwerking met de verwijzer gemiddeld met een 7,6. De ervaringen zijn uiteenlopend. De coördinatoren maken melding van verwijzers die enthousiast meewerken, open zijn in communicatie en snel terugbellen. Maar zij zijn ook verwijzers tegen gekomen die moeite hebben om zaken aan de Eigen-kracht coördinator over te laten, slecht bereikbaar zijn of onvoldoende op de hoogte van de werkwijze van Eigen Kracht. Aangezien de samenwerking meestal wel tot resultaat leidde, is de beoordeling meest positief. Twaalf procent van de coördinatoren geeft de samenwerking met verwijzer om eerder genoemde redenen een onvoldoende.

---

⁷ Dit staat ondermeer beschreven in deelrapport 4: Is dit de toekomst van de jeugdzorg? De tevredenheid van deelnemers (verwijzers en familie) aan Eigen-kracht conferenties. (van Beek en Gramberg, 2003)

4 De Eigen-kracht conferentie

4.1 Inleiding

Een verwijzer die een zaak aanmeldt bij Eigen Kracht, krijgt te maken met de regio-manager. De regio-manager zoekt een Eigen-kracht coördinator die zo goed mogelijk bij de familie past en de coördinator start met de voorbereiding. Eigen-kracht coördinatoren hebben geen hulpverlenende of inhoudelijke taak. Hun opdracht is ‘slechts’ het organiseren van de Eigen-kracht conferentie⁸. Dat doen zij door de familie en de verwijzer over de mogelijkheden en werkwijze van een Eigen-kracht conferentie te informeren en ervoor te zorgen dat zij op een bepaald moment bij elkaar komen voor de Eigen-kracht conferentie. De coördinator bepaalt de tijd en plaats en is verantwoordelijk voor de logistiek in overeenstemming met de wensen van de familie. De coördinator is belast met een verantwoorde uitvoering van de Eigen-kracht conferentie en lost voorkomende problemen op. De coördinator is niet aanwezig bij het overleg van de familie in de besloten tijd (zie ook hoofdstuk 1.6) Aan het eind van de conferentie legt de coördinator de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het plan bij de familie en de betrokken verwijzer(s). Het einde van de Eigen-kracht conferentie betekent ook het eind van de betrokkenheid van de coördinator bij de familie.

4.2 Aantal Eigen-kracht conferenties

In totaal werd er 2001/2002 een start gemaakt met 96 Eigen-kracht conferenties. Hiervan werden 67 zaken in de onderzoeksperiode afgesloten. Van deze 67 zaken kwam het 50 maal tot een conferentie, d.w.z. familie en bekenden kwamen bijeen om een plan te maken. 17 maal werd de voorbereiding gestaakt voordat er een conferentie werd gehouden.

	Voorbereiding leidt tot Eigen-kracht conferentie			Voorbereiding gestaakt: geen Eigen-kracht conferentie			Totaal afgeronde zaken 2001 en 2002
	2001	2002	totaal	2001	2002	totaal	
Amsterdam	8	18	26	4	9	13	39
Groningen	4	5	9	2	0	2	11
Friesland	0	2	2	0	1	1	3

⁸ Bron: Achtergrondinformatie Eigen Kracht. Familie beslist zelf over hulpverlening (folder voor verwijzers)

Drenthe	0	2	2	0	0	0	2
Gelderland	3	6	9	0	1	1	10
Zuid-Holland	0	2	2	0	0	0	2
<i>Totaal</i>	<i>15</i>	<i>35</i>	<i>50</i>	<i>6</i>	<i>11</i>	<i>17</i>	<i>67</i>

In 17 van de 67 zaken (25,5 %) is wel de voorbereiding gestart, maar kwam het niet tot een familiebijeenkomst. Dat betekent dat in 74,5 % een verwijzing daadwerkelijk leidt tot het houden van een Eigen-kracht conferentie (N=67).

In de onderzoeksperiode is de non-respons iets afgenomen: van 28,6 % in 2001 (N=21) naar 23,9 % in 2002 (N=46).

Tweemaal werd voor de tweede keer een verwijzing naar Eigen Kracht gedaan over een zelfde kind. Eenmaal was er behoefte aan een nieuw plan doordat de omstandigheden sinds de eerste -overigens succesvol afgesloten- conferentie sterk waren gewijzigd. Deze tweede verwijzing leidde opnieuw tot een conferentie die met een plan werd afgerond.

In de andere zaak, was het bij de eerste verwijzing niet tot een conferentie gekomen. Bij de tweede verwijzing bleek het wel mogelijk om een Eigen-kracht conferentie te houden. De deelnemers werden het eens over een plan.

4.3 Geen Eigen-kracht conferentie

Zeventien maal werd de voorbereiding gestaakt en kwamen familie en verwijzer(s) niet bij elkaar in een Eigen-kracht conferentie.

Hier volgt een overzicht van de redenen:

Reden	Aantal	Bijzonderheden
familieleden maken zelf een plan	6	informele familiebijeenkomst
ouder en/of kind wil niet	6	5 moeders, 1 vader, 3 kinderen
ouders willen rechtszaak afwachten	2	bezoekregeling, PIJ-maatregel
onvoorziene verandering in omstandigheden	2	verhuizing, verbreken relatie
familierelaties te zwaar beschadigd	2	
kind maakt zelf een plan	1	
ouder schakelt zelf hulp in	1	
<i>Totaal</i>	<i>19</i>	

In twee situaties speelden meerdere redenen, waardoor het aantal redenen hoger is dan het aantal zaken waarin het niet tot een conferentie kwam.

In 8 van de 17 zaken wijzen ouders (daarin twee maal gesteund door een of meerdere kinderen) een Eigen-kracht conferentie af. Achtergrond hiervan is dat zij de familierelaties te zeer verstoord vinden of geen vertrouwen hebben in de uitkomst van de conferentie.

In 8 andere situaties wordt de familie tijdens de voorbereiding dermate actief dat een officiële Eigen-kracht conferentie niet meer nodig is. Men komt op eigen initiatief bij elkaar, formuleert zelf een plan of schakelt hulp in die eerder niet werd ingeroepen.

In de zaken waarin uiteindelijk geen conferentie is gehouden, hebben de Eigen-kracht coördinatoren met 97 personen contact onderhouden. Dat is 5,7 per zaak. De meest voorkomende contacten waren met de ouders (26,8 %), de kinderen (17,5 %), andere familieleden (27,8%), en professionals waaronder de verwijzer (20,6 %).

4.4 De Eigen-kracht conferentie

Van de 67 zaken die in 2001 en 2002 werden afgerond, kwam het 50 maal tot een conferentie. Over deze 50 Eigen-kracht conferenties gaat het in de komende paragrafen (N=50).

4.4.1 Locatie

De coördinator overlegt met de familie waar de conferentie gehouden wordt. Zij kiezen meestal voor een voor hen bekend wijk- of kerkgebouw. De familie kiest zelden voor een kantoorlocatie, zoals een hulpverleningsinstelling. Dat is opvallend omdat de meeste door hulpverleners georganiseerde besprekingen over kinderen met problemen wel in dergelijke locaties plaatsvinden.

Locaties:

Soort	Aantal
Wijk- en kerkgebouw	34
Hotel/restaurant	05
Hulpverleningsinstelling	04
Diversen	03
Onbekend	04
<i>Totaal</i>	<i>50</i>

De families kiezen voor deze locaties vanwege het feit dat zij de ruimtes kennen en gezellig vinden. Verder speelt de bereikbaarheid en de centrale ligging een rol. Tweemaal werd ervoor gekozen om in een bejaarden- of ziekenhuis bij elkaar te komen. Daarvan was de reden dat hierdoor een daar verblijvend familielid deel zou kunnen nemen, hetgeen elders niet mogelijk zou zijn geweest.

4.4.2 Tijdstip

De meeste Eigen-kracht conferenties (70 %) waarvan het tijdstip bekend is (N=43) worden op een doordeweekse dag gehouden.

	2001	2002	Totaal
Doordeweeks	10	21	31
Weekend	4	9	13
Onbekend	1	5	6
<i>Totaal</i>	<i>15</i>	<i>35</i>	<i>50</i>

Wat het tijdstip van de dag betreft, ongeveer evenveel families kiezen voor overdag als voor 's avonds. Bij een deel is de conferentie overdag begonnen en doorgegaan tot in de avond.

	2001	2002	Totaal
Overdag	6	15	21
'S avonds	6	14	20
Overdag/ 's avonds	2	5	7
Onbekend	1	1	2
<i>Totaal</i>	<i>15</i>	<i>35</i>	<i>50</i>

4.4.3 Duur

Aan de Eigen-kracht coördinatoren is gevraagd hoe lang de Eigen-kracht conferentie heeft geduurd. Het gaat hierbij niet om de tijd die bijvoorbeeld aan voorbereiding besteed is, maar alleen om de tijd die de bijeenkomst van familie, netwerk en verwijzer(s) in beslag genomen heeft. Het blijkt dat de helft van de Eigen-kracht conferenties 1 tot 5 uur beslaat. Veertig procent duurt 5 tot 8 uur, de rest langer.

Overigens, niet alle deelnemers zijn de gehele tijd aanwezig. Professionals die informatie komen geven, vertrekken meestal na de informatie-fase. De coördinator en de verwijzer blijven meestal totdat de conferentie geheel is afgerond.

Duur Eigen-kracht conferentie:

Tijd in uren	Aantal
1 tot 3	11
3 tot 5	16
5 tot 8	19
8 tot 10	2
10 tot 15	1
Onbekend	1
<i>Totaal</i>	<i>50</i>

Het tweede deel van de Eigen-kracht conferentie is de besloten tijd. Hierin zijn familie en netwerk met elkaar aan het beraadslagen. Onderstaande tabel geeft weer hoeveel tijd zij hiervoor nodig hebben gehad. Voor de meeste families was 1 tot 3 uur 'onder elkaar' voldoende.

Duur besloten tijd:

Tijd in uren	Aantal
0 tot 1	3
1 tot 3	35
3 tot 5	8
5 tot 8	3
8 tot 10	0
10 tot 15	0
Onbekend	1
<i>Totaal</i>	<i>50</i>

Bij twee conferenties kwam de familie er niet in 1 bijeenkomst uit en werd op korte termijn een tweede bijeenkomst gepland. Deze twee bijeenkomsten zijn als één conferentie geteld; de benodigde uren van de twee bijeenkomsten zijn opgeteld.

4.4.4 Aantal deelnemers

In totaal hebben 792 personen deelgenomen aan de 50 Eigen-kracht conferenties: 253 in 2001 en 539 in 2002. Dit aantal is uitgezonderd de Eigen-kracht coördinator en een eventueel aanwezige tolk, aangezien zij alleen facilitair aanwezig zijn en geen inhoudelijke inbreng hebben. Bij de 'kleinste' conferentie waren 7 deelnemers

aanwezig, de 'grootste' telde 34 aanwezigen. Gemiddeld waren 15,8 personen per Eigen-kracht conferentie aanwezig.

De aanwezigen zijn onder te verdelen in drie categorieën: familie, sociaal netwerk en professionals. Onderstaande tabellen laten zien hoe zij vertegenwoordigd waren in de Eigen-kracht conferenties. Van de aanwezigen is 73 % familie, 13 % is van het sociaal netwerk en 14 % professional.

Aanwezige familieleden:

Soort familielid	Aantal	Gemiddeld per conferentie (N=50)
kinderen	167	3,3
ouders	73	1,5
stiefouders	20	0,4
grootouders	64	1,3
ooms/tantes	192	3,8
neven/nichten	32	0,6
overige familie ⁹	26	0,5
<i>totaal</i>	<i>574</i>	<i>11,4</i>

Aanwezigen uit sociaal netwerk:

Soort netwerk	Aantal	Gemiddelde per conferentie (N=50)
vrienden	84	1,7
anderen	24	0,5
<i>totaal</i>	<i>108</i>	<i>2,2</i>

De hier bedoelde vrienden zijn voornamelijk vrienden van de ouders. Met anderen wordt ondermeer bedoeld: burens, coach sportclub, ouderling uit de kerk.

⁹Overige familieleden zijn ondermeer stiefouders en -tantes en overgrootouders.

Aanwezige professionals:

Soort professional	Aantal	Gemiddeld per conferentie (N=50)
verwijzer ¹⁰	54	1,1
school	20	0,4
anderen	36	0,7
<i>totaal</i>	<i>110</i>	<i>2,2</i>

Anderen zijn hier ondermeer artsen, hulpverleners, pleegouders, politie, leerplicht-ambtenaren, groepsleiders.

4.4.5 Aantal afwezigen

Honderd dertien personen waren wel uitgenodigd, maar kwamen niet op de Eigen-kracht conferentie. Het betreft 87 familieleden en 25 vertegenwoordigers van organisaties. Van 65 personen is niet uit het registratieformulier op te maken waarom zij niet hebben deelgenomen. Van afwezige familieleden van wie wel bekend is waarom zij niet kwamen, worden als redenen genoemd: geen oppas, ziekte, een sterfgeval, vakantie, werk. Van afwezige professionals van wie wel bekend is waarom zij niet kwamen, worden als redenen genoemd: geen tijd, zwijgplicht, wilden niet, vakantie of vrije dag, vergadering, niet buiten kantooruren beschikbaar.

Zeven personen werden door de Eigen-kracht coördinator uitgesloten van de conferentie. Het betrof 2 vaders, een opa, een oom, twee halfbroers en een moeder. Zij waren niet welkom omdat zij de veiligheid van de andere deelnemers in gevaar konden brengen (gewelddadigheid) of omdat andere deelnemers hun aanwezigheid niet aankon (o.a. vanwege seksueel misbruik).

Elf maal besloot een Eigen-kracht coördinator een familielid niet uit te nodigen vanwege het feit dat de persoon in kwestie al jaren uit beeld was en/of had laten weten niets meer met de familie te maken willen hebben. Van 13 andere familieleden staat wel op het registratieformulier vermeld dat zij niet uitgenodigd zijn, maar de reden daarvan is niet uit het formulier op te maken.

4.4.6 Taal

De voertaal van 34 conferenties was alleen Nederlands. In 14 conferenties werd Nederlands en een andere taal gesproken, bijvoorbeeld Arabisch, Berbers, Duits, Engels, Papiamentto en Spaans. In 1 conferentie werd alleen Fries gesproken. Van 1 conferentie is onbekend welke taal er werd gesproken.

Meestal werd, waarschijnlijk vanwege de aanwezigheid van Nederlandse hulpverle-

¹⁰Er waren enkele conferenties met meerdere verwijzers. Ook waren er enkele conferenties waarbij geen verwijzer aanwezig was.

ners, in de informatie-fase in elk geval ook Nederlands gesproken. In het besloten deel, waarin de familie 'onder ons' is, werd meerdere malen alleen een eigen niet-Nederlandse taal gesproken of een dialect.

Op het registratieformulier is niet gevraagd naar de aanwezigheid van een tolk. Het is daardoor niet bekend hoe vaak een er gebruik gemaakt is van de diensten van een tolk. Zes 6 Eigen-kracht coördinatoren maken uit eigener beweging melding van de aanwezigheid van een tolk, ondermeer een doventolk.

4.4.7 Resultaat

Van de 50 onderzochte Eigen-kracht conferenties, werden er 48 afgerond met een plan. Dat betekent dat de familie er in 96 % in slaagde het eens te worden over een plan, in 4 % lukte dit niet.

Alle onderzochte plannen werden als veilig voor het kind beoordeeld door de verwijzers en als zodanig geaccepteerd als uitgangspunt voor de verdere hulpverlening. Daarbij uiteraard de twee zaken uitgezonderd waarin de familie zelf als 'verwijzer' optrad. In de situaties waarin de verwijzer niet aanwezig was, werd het plan telefonisch of op een later moment goedgekeurd.

In 41 van de 48 plannen (85 %) die de familie gemaakt heeft, is een afspraak gemaakt over een evaluatiemoment. Zes families hebben geen afspraak over een evaluatiemoment gemaakt, van 1 familie is onbekend of zij willen evalueren.

Van de families die voornemens zijn te evalueren wil meer dan de helft (24 x) dit doen met de verwijzer en familie samen. Twaalf maal wil men dat de Eigen-kracht coördinator hierbij betrokken is. Vijftien maal wil de familie onderling evalueren.

De inhoud van de plannen is divers, evenals de manier waarop zij zijn beschreven. In het kader van dit onderzoek worden verder geen uitspraken over de inhoud van de plannen gedaan. Deze maken onderdeel uit van het afzonderlijk onderzoek naar de inhoud en follow-up van de plannen¹¹.

---

¹¹ Zie deelrapport 2: Eigen Kracht volgens plan? Onderzoek naar de plannen en follow-up van Eigen-kracht conferenties (van Beek, 2003).

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

5.1.1 Inleiding

Een Eigen-kracht conferentie is een voor Nederland nieuwe werkwijze om de familie en sociaal netwerk de verantwoordelijkheid te laten houden voor ingrijpende beslissingen bij problemen rond een kind. Eigen Kracht is een besluitvormingsmodel, geen hulpverlening. Het legt de verantwoordelijkheid voor het maken van een hulpplan niet bij professionals maar bij de direct betrokkenen: familie en sociaal netwerk. Nadat zij door professionals geïnformeerd zijn, bespreekt de familie in beslotenheid wat er moet gebeuren om het kind te helpen. Hierbij is noch de verwijzer noch de Eigen-kracht coördinator aanwezig. De familie legt dat vast in een plan, dat aan de verwijzer wordt aangeboden. De verwijzer accepteert het plan als het veilig is voor het kind en wettelijk toegestaan. Daarna werken familie en verwijzer samen aan de uitvoering van het plan, volgens de in het plan beschreven wijze. Bedoeling is dat ook na de conferentie de familie 'eigenaar' blijft van de uitvoering van het plan.

Het onderzoek richt zich op de eerste Eigen-kracht conferenties die in Nederland gehouden zijn. Deze vonden plaats in 2001 en 2002. Doel is het achterhalen van feitelijke gegevens rond verwijsgedrag, aantallen Eigen-kracht conferenties, resultaten en gang van zaken tijdens de conferenties. In 2001 en 2002 vonden 96 verwijzingen plaats, waarvan 67 zaken in de onderzoeksperiode werden afgerond. Het onderzoek omvat deze 67 zaken, afkomstig uit de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Gelderland, Amsterdam en Zuid-Holland. Het onderzoek heeft plaatsgevonden door bestudering van schriftelijke bronnen. Voor het onderzoek is een registratieformulier met open en gesloten vragen ontwikkeld. Er heeft een analyse plaatsgevonden van deze door de Eigen-kracht coördinatoren ingevulde formulieren. De uitkomsten geven een representatief beeld van de in 2001 en 2002 gehouden Eigen-kracht conferenties. Van alle 67 afgeronde zaken waren gegevens beschikbaar.

5.1.2 Conclusies over het verwijsgedrag

Hulpverleners die overwegen een zaak naar Eigen-kracht te verwijzen, nemen doorgaans eerst contact op met de regio-manager Eigen Kracht. In iets meer dan 70 % van de zaken vindt daarna daadwerkelijk een verwijzing plaats. Het aantal verwijzingen naar Eigen Kracht vertoont een forse groei; in 2002 vonden meer dan twee keer zoveel verwijzingen plaats als in 2001.

Bijna 80 % van de verwijzers werkt bij een bureau Jeugdzorg. De afdeling jeugdbescherming van het bureau Jeugdzorg is de grootste verwijzer; 65 % van de verwijzingen worden gedaan door een voogd of gezinsvoogd. Overige verwijzers zijn hulpverleners van andere organisaties en in een enkel geval iemand van een school of een familielid.

De keuze welke zaak wel of niet verwezen werd lag bij de individuele hulpverlener. Bij de verwijzende instellingen was geen beleid geformuleerd met betrekking tot het 'soort' zaken dat al dan niet naar Eigen Kracht verwezen kon worden.

In de praktijk hebben verwijzers veelal gekozen voor ingewikkelde zaken. In het begin van het project werden er veel 'laatste kans' kwesties verwezen; families die al lange tijd contact met hulpverleners hebben, waarbij al 'van alles' aan hulpverlening geprobeerd is. Slechts een kwart van de verwezen families kreeg in het eerste jaar dat zij met hulpverlening te maken hebben een Eigen-kracht conferentie aangeboden.

De verwijzers noemen gedragsproblemen van het kind, verslavings- en psychiatrische problemen van de ouders als meest voorkomende problematieken. Verder komen meerdere malen moeilijkheden voor die door dood en ziekte van ouders of kind veroorzaakt worden, echtscheidingsproblemen, pedagogische onmacht, huiselijk geweld en huisvestings- en geldproblemen van de ouders.

De verwijzer wil dat familie en netwerk een plan maakt over gemiddeld 2,3 kwesties. Meestal moeten afspraken gemaakt worden over de opvoeding van het kind en waar het kind moet wonen. Meer dan de helft van de kinderen voor wie de Eigen-kracht conferentie gevraagd wordt, is op dat moment uit huis geplaatst.

Per verwijzing gaat het gemiddeld om meer dan één kind (1,7). Zes op de tien kinderen zijn in de leeftijd van 0-12 jaar, de rest is ouder. Meer dan de helft van de kinderen (58 %) heeft minimaal één ouder die buiten Nederland geboren is. Meest voorkomende achtergrond is dan respectievelijk Surinaams, Antilliaans en Marokkaans.

In de voorbereiding van en tijdens de Eigen-kracht conferentie werken verwijzer en Eigen-kracht coördinator samen. Beiden zijn over het algemeen tevreden over deze samenwerking. Een op de tien Eigen-kracht coördinatoren is ontevreden over de verwijzer. Als reden hiervoor geven zij de slechte bereikbaarheid van de verwijzer aan, de onbekendheid van de verwijzer met de werkwijze van Eigen Kracht of de moeite die sommige verwijzers hebben om zaken aan de Eigen-kracht coördinator over te laten.

5.1.3 Conclusies over de Eigen-kracht conferentie

Wanneer aan gezinnen wordt voorgesteld de familie en het sociale netwerk bij de oplossing van hun problemen te betrekken, stemmen de meesten daarmee in. Bij driekwart van de 67 onderzochte zaken leidde het contact met de Eigen-kracht coördinator tot een conferentie; familie en bekenden kwamen bij elkaar om samen

een plan te maken. Het aantal gehouden Eigen Kracht vertoont een forse groei; in 2002 vonden meer dan twee keer zoveel conferenties plaats als in 2001.

In een kwart van de zaken waar een Eigen-kracht coördinator aan het werk ging, kwam het niet tot een conferentie. In de helft van deze zaken wijzen de ouders de conferentie af omdat zij de familie relaties te zeer verstoord vinden of geen vertrouwen hebben in de uitkomst. In de andere helft was de conferentie niet meer nodig doordat de familie er al tijdens de voorbereidingsperiode uit kwam en zelf een plan maakte zonder 'officiële' Eigen-kracht conferentie. Als de uitkomst van deze zaken in verband gebracht wordt met de situaties waarin wel een conferentie werd gehouden, is de conclusie gerechtvaardigd dat in 87,5 % van de verwijzingen er een activerend effect optreedt.

Verreweg de meeste leden van familie en sociaal netwerk gaan in op een verzoek om mee te doen aan de conferentie. Van de gemiddeld 15,8 personen die meedoen is 73 % familie en 13 % lid van het sociaal netwerk; de overigen zijn professionals. Van de mensen die uitgenodigd worden, neemt 88 % daadwerkelijk aan de conferentie deel. Slechts een enkele keer besluit een Eigen-kracht coördinator dat iemand niet welkom is op de conferentie. Reden hiervoor is dat zij de veiligheid van andere deelnemers in gevaar konden brengen (geweld) of dat andere deelnemers de confrontatie met hen niet aan kunnen (o.a. vanwege seksueel misbruik).

Het is aan de familie te bepalen waar en wanneer de Eigen-kracht conferentie gehouden wordt. Families kiezen er zelden voor om in een hulpverleningsinstelling bij elkaar te komen. Hun voorkeur gaat uit naar een 'gezellig' voor hen bekend wijk- of kerkgebouw, liefst goed bereikbaar. De meeste Eigen-kracht conferenties worden op een doordeweekse dag gehouden.

De helft van de Eigen-kracht conferenties neemt 1 tot 5 uur in beslag, de rest langer. De meeste families gebruiken 1 tot 3 uur voor de besloten tijd; dat is de periode dat zij zonder professionals aan het formuleren van een plan werken.

Bijna alle (96 %) Eigen-kracht conferenties hebben een door de familie gemaakt plan tot resultaat. Al deze plannen werden door de verwijzer als veilig voor het kind beoordeeld en als zodanig geaccepteerd als uitgangspunt voor verdere hulpverlening.

5.2 Aanbevelingen

Aanbevelingen voor onderzoek

Indien gegevens beschikbaar komen van grotere aantallen Eigen-kracht conferenties, verdient het aanbeveling om te onderzoeken of er verband is tussen bepaalde kenmerken van een zaak en het al dan niet komen tot of het slagen van een Eigen-kracht conferentie.

Zo kan bijvoorbeeld onderzocht worden of er een relatie is met de achtergrondkenmerken van de familie, de problematiek, de inhoud van de aan de familie voor te leggen vraag en het kader van de hulpverlening (vrijwillig of justitieel).

Aanbevelingen voor verwijzende instellingen

Organisaties die gebruik willen maken van Eigen-kracht conferenties dienen ervoor te zorgen dat de inzet van een conferentie niet afhankelijk is van een individuele medewerker. Gezien de goede resultaten bij relatief zware en 'laatste kans zaken', valt te overwegen om Eigen Kracht structureel in te zetten op belangrijke beslismomenten, zoals bijvoorbeeld bij dreigende uithuisplaatsing, in crisissituaties en bij het al dan niet verlengen van een ondertoezichtstelling. Ook is het de moeite waard om na te gaan wat het effect van Eigen-kracht conferenties is bij zaken die (nog) niet zijn vastgelopen.

Leden van familie en sociaal netwerk blijken bereid en in staat om op moeilijke momenten verantwoorde besluiten te nemen en veilige plannen te maken voor de toekomst van een hen dierbaar kind. De hulpverlening zou de betrokkenheid en eigen kracht van families ook structureel kunnen benutten als het niet om besluitvorming maar om de uitvoering van de hulpverlening gaat.

Aanbevelingen voor Eigen Kracht

Verbetering van de voorlichting aan verwijzers over wat er van hen verwacht wordt als zij een zaak naar Eigen Kracht verwijzen. Hierbij focussen op de rol van de verwijzers tijdens de voorbereiding en wat er van hen verwacht wordt tijdens de Eigen-kracht conferentie.

Eigen-kracht conferenties activeren familie en netwerk en leiden in verreweg de meeste gevallen tot een bevredigend resultaat: families slagen erin een plan te maken en deze plannen worden door hulpverleners beoordeeld als veilig en acceptabel. Vanuit dit perspectief is het aan te raden meer beleidsmakers, verwijzers en familieleden bekend te maken met de werkwijze en resultaten van Eigen Kracht en te streven naar een landelijke invoering van het model, zodat deze manier van besluitvorming een substantieel onderdeel van de jeugdzorg kan worden.

Het entameren van pilots in lokaal sociaal beleid of onderwijsinstellingen om na te gaan welk effect het in een vroeg stadium -vòòr de voordeur van de jeugdzorg- inzetten van Eigen-kracht conferenties heeft op de situatie van het kind en het gebruik van de (jeugd)zorg.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Formulier Registratie Eigen Kracht

Bijlage 2: Formulier verwijzing

Literatuurlijst

Achtergrondinformatie Eigen Kracht. Familie beslist zelf over hulpverlening. (2002)
Folder Eigen Kracht Centrale.

Beek, F. van (2002). *Eigen-kracht conferenties 2001. Verslag van de gegevens uit de registratie.* Voorhout: WESP.

Beek, van F. (2002a). 'Gewoon vragen wat er is en wat ze voor je kunnen doen.' *Vraaggericht werken volgens jongeren en ouders; trends in kinder en ouder kwaliteitscriteria.* Deelrapport 1 van de LPJ Monitor 2002. Den Haag/Voorhout: LPJ/WESP.

Beek, F. van (2003). *Eigen Kracht volgens plan? Onderzoek naar de plannen en follow-up van de Eigen-kracht conferenties* (deelrapport 2). Voorhout: OKS/WESP.

Beek, F. van en Gramberg, P (2003). *Is dit de toekomst van de jeugdzorg? Onderzoek naar de tevredenheid van de (volwassen) deelnemers van Eigen-kracht conferenties* (deelrapport 4). Voorhout: OKS/WESP.

Best denkbare plannen. Projectplan Eigen Kracht in Overijssel 2004 (2003). Zwolle: projectgroep Eigen Kracht Overijssel.

Budford, G., Merkel-Hoguin, L., Nixon, P. (2003). *Learning with families: A Synopsis of FGDM research and evaluation in Child Welfare.* In: Promising results, potential new directions: International FGDM research and evaluation in Child Welfare (page 2-11). Englewood (USA): American Humane.

Eigen kracht conferenties: wat kunt u ermee? In: Nieuwsbrief Jeugdzorg, nummer 9 november 2003. Uitgave Ministerie van VWS.

Eigen Kracht (Nieuwsbrieven): nr 1 (mei 2001), nummer 2 (maart 2002), nummer 3 (augustus 2003). Voorhout: Eigen kracht Centrale.

Eigen Kracht, centrum voor herstelgericht werken (Nieuwsbrief): november 2003. Voorhout: Eigen Kracht Centrale.

Eigen Kracht Conferenties. Een bron voor de rechten van het kind (Brochure). (2002-). Voorhout: Eigen Kracht Centrale.

Eigen Kracht is de kern. Informatie voor organisaties. (Folder) Voorhout: Eigen Kracht Centrale.

Eigen-kracht coördinator. Iets voor u? (Folder) Voorhout: Eigen Kracht Centrale.

Handboek voor Eigen-kracht conferentie coördinatoren (2002). Voorhout: OKS/WESP.

Joanknecht, L. (1998). *De familiekring: een sluitend plan*. In: Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg 6, pagina's 10-16.

Joanknecht, L. (2003). *Wettelijke positie cliënt cruciaal voor toekomst jeugdzorg*. Recht van burgers hoort in Wet op de jeugdzorg. In: Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg 3, pagina's 132-139.

Juryrapport Simon Slootenprijs (2002). Utrecht: Vedio/Raad voor de Kinderbescherming.

Kok, H. (2002a). *Het indicatiebesluit: een illusie?* In: Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg 5.

Kamerstuk Wet op de jeugdzorg 28-10-03, memorie van antwoord op vragen 1^e kamer.

Kok, H. (2002b). *De nieuwe wet behoeft een houdbaarheidsdatum*. In: Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg 6, pagina's 285-289.

Notitie '*Met recht vraaggestuurd*' (2003). Voorhout: Eigen-kracht Centrale.

Mehlkopf, P. (2002). *Wet op de jeugdzorg is slechts overgangswet*. In: Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg 6, pgs 278-284.

Pagée, R. van (2001). *De Eigen-kracht conferentie*. De shift van hulpverlening naar dienstverlening. In: Nederlands Tijdschrift Jeugdzorg 3, pagina's 154-162.

Pagée, R. van (redactie) (2003). *Eigen Kracht. Family Group Conference in Nederland*. Van model naar invoering. Amsterdam: SWP.

Portengen, R. (2002) *Dichter bij huis. Netwerkleegzorg in Nederland*. Utrecht: NIZW/Trillium.

Projectvoorstel Eigen-kracht conferentie. Familie beslist zelf over hulpverlening. (2000) Voorhout: WESP/OKS.

Stenogram van de behandeling van het wetsvoorstel 'Wet op de Jeugdzorg' (28168). Tweede kamer 19-06-03.

Werkboek introductietraining Eigen-kracht conferentie voor verwijzers en hulpverleners (2000). Voorhout: OKS/WESP.

Yperen, T. van (2003). *Het indicatie-besluit: aanpakken of verhullen?* In: Nederlands Tijdschrift voor Jeugdzorg 1, pagina's 16-21.